

İLKÖĞRETİM OKULLARININ FİZİKSEL YAPILARININ EĞİTİM VE ÖĞRETİM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ahmet YILMAZ^[*]

ÖZ

1-Problem Durumu: Türkiye’de milyonlarca öğrencinin öğrenim gördüğü ilköğretim okulları daha çok aynı mimari özellikte yapılan tip proje olarak tasarlanmaktadır. Bu tip projeler Türkiye genelinde coğrafi şartlar gözetilmeksizin tüm bölge ve illerde yapılmaktadır. Ancak ilköğretim okullarının tip proje olarak yapılmasından ziyade fiziksel olarak eğitim ve öğretime uygunluğu daha önemlidir. Çünkü öğrenciler zamanlarının büyük bölümünü bu okullarda geçirmektedir. Dolayısıyla ilköğretim okulları fiziki olarak yeterli, sağlık koşullarına uygun, ihtiyaçları karşılayacak şekilde bölümlere sahip, okul bahçelerinin de yine öğrencinin ihtiyacını karşılayacağı şekilde düzenlenmemesi bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

2-Araştırmanın Amacı: İlköğretim okullarının fiziksel yapılarının (okul binası ve bina dışı/bahçesi) eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun 4-8. sınıf öğrencilerin görüşlerine göre değerlendirilmesidir.

3-Yöntem: Araştırma tarama modelinde olup mevcut durum ortaya konulacağından dolayı da betimsel niteliktedir. Araştırma evrenini Afyonkarahisar’a bağlı Emirdağ İlçesi Mehmet Akif Ersoy İlköğretim okulundaki 325 öğrenci oluşturmaktadır. Evrenden “Küme Örnekleme Yöntemi” ile 260 öğrenci örnekleme alınmıştır. Araştırmada geliştirilen anket okul binasıyla ilgili 18, bina dışıyla/bahçesiyle ilgili 11 olmak üzere toplam 29 maddeden oluşmuştur. Anketin iç güvenilirliği için hesaplanan “Cronbach (Alpha)” katsayısı .770 olarak bulunmuştur. Veriler “SPSS 13.0” paket programına kodlanarak; aritmetik ortalama ve standart sapma, t-test, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey HSD testi yapılmıştır. İstatistiksel işlemlerde anlamlılık düzeyi p: .05 alınmıştır.

^[*] Dr., Afyon Karahisar İl Millî Eğitim Denetmeni

4-Bulgular ve Sonuçlar: İlköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun okul binası ve okul bina dışı/bahçesi bölümlerinin değerlendirilmesine ilişkin öğrenci görüşleri arasında fark olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin okul dışı/bahçesi bölümle ilgili görüşleri ($X=2.859$) okul binası bölümleriyle ilgili görüşlerinden ($X=2.234$) daha olumludur. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre okul binasıyla ilgili kız öğrencilerin [$t=2.214, p>.05$] ve erkek öğrencilerin [$t=2.223, p>.05$] görüşleri arasında anlamlı fark olmadığı ancak okul dışı bölümle/bahçesiyle ilgili olarak kız öğrencilerin [$t=2.946, p<.05$] ve erkek öğrencilerin [$t=2.769, p<.05$] görüşleri arasında anlamlı fark olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Yine 4.-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun değerlendirilmesi bakımından okul binasının bölümleriyle ilgili [$F=(4, 244), p<.05$] ve okul dışı/bahçesi bölümleri ile ilgili olarak görüşleri bakımından aralarında [$F=(4, 244), p<.05$] tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre de .05 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen tüm bulgular değerlendirildiğinde; 4.-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun değerlendirilmesine ilişkin okul binalarıyla ilgili olarak verdikleri cevapların genel ortalaması ($X=2.46$) “arasıra düzeyinde” kaldığından yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5-Öneriler: Okul binaları yapılırken tip proje yerine, coğrafi şartlar göz önünde bulundurularak makro planlama yapılarak her türlü değişikliklere (öğrenci artması, öğrenci azalması, öğretmen azlığı, iç göç, dış göç, engelli öğrenci, teknolojik gelişmeler, çevre, uzaklık, yakınlık, taşınmalı olma, okul kapanması) uygun esnek mimari tarz düşünülmelidir. Çünkü okul binaları yapıldıktan sonra binada değişiklik yapılması (ek derslik, fiziki değişiklik, düzenleme) çoğu zaman ihtiyacı karşılamamakta, eğitim ve öğretimi aksatmakta ayrıca doğal afetlerde de risk faktörünü arttırmaktadır. Bu nedenle üniversitelerin mimarlık ve mühendislik bölümlerinde “eğitim mimarisi” bölümü kurulup geliştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: ilköğretim okulu, öğrenci, okul binaları, fiziki yapı.

The Evaluation Of The Primary Schools' Physical Structure In Terms Of Education

ABSTRACT

1-Statement of the Problem: In Turkey the primary schools where millions of students study are mostly designed as one type architectural projects. This kind of projects are built in all regions and in all cities regardless of the geographical conditions across Turkey. However, it is more important that primary schools are appropriate for education physically than they are built as one type. Because students spend most of their time at schools. Thus, the primary schools which are not adequate physically, not appropriate for health conditions, have not parts where necessities are covered, also school gardens not designed appropriately for students' necessities are appeared as a problem.

2-Purpose/Research Question of the Study: To evaluate whether the primary schools' physical structure (school building and indoors/outdoors) are adequate for the education with the assistance of 4th-8th grades students' conceptions.

3-Methods: This research is of surveying method and it is descriptive as the existing state will be displayed. 325 students from Afyonkarahisar Emirdağ Mehmet Akif Ersoy Primary School consist of the study macrocosm. 260 students from this macrocosm have been picked up by the help of "Cluster Sampling Method". The survey improved for the research consist of 29 questions, 18 of which are related with school building and the remaining 11 are related with outdoors. The Cronbach Alpha of the survey, calculated for the internal reliability of the survey, is ".770". The data that reflect the students' conceptions are coded to "SPSS 13.0" and arithmetic average, standart deviation, t-test, one sided variance analysis (ANOVA) and Tukey HSD tests have been applied. Throughout the all statistical process, the significance level (p) is ".05".

4-Finding and Results: It is understood that there is a significant difference within the students' conceptions about the evaluation of the primary schools' physical structure in terms of education. Students' conceptions of the outdoors ($X=2.859$) are more positive than conceptions of the indoors ($X=2.234$). It is also understood that there isn't a significant difference between the girls' [$t=2.214, p>.05$] and boys' [$t=2.223, p>.05$] conceptions in respect of sexual terms; however when it comes to their conception of outdoors, there is a significant difference between girls [$t=2.946, p<.05$] and boys [$t=2.769, p<.05$].). Again, in terms of evaluating how appropriate primary schools' physical structure are for the education, there is

a significant difference of “.05” in one sided variance analysis when we analyse the 4th-8th classes students’ conceptions of indoors [$F=(4, 244)$, $p<.05$] and outdoors [$F=(4, 244)$, $p<.05$]. When we analyse all the results of the research, because the arithmetic average of the 4th-8th classes students’ conceptions about the evaluation of how appropriate primary schools’ physical structure (school building and indoors/outdoors) are for the education, is ($X=2.46$), which means “sporadic”, we precipitate that is not enough.

5-Suggestions: A flexible architecture type which is appropriate for all changes (increasing the number of the students, decreasing the number of the students, minority of the teachers, emigration, immigration, disabled students, technological developments, distance, nearness, transporting the students, breaking time of the schools) should be regarded by considering geographical conditions and macro-planning. Because making changes on the school building after constructed (such as adding classes, physical changes, reorganization) does not mostly meet the requirement, delays education and also increases risk factor in natural disasters.

Keywords: primary school, student, school buildings, physical structure.

1. GİRİŞ

Türkiye’de ilköğretim okulları, kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden mecburi temel eğitim ve öğretim kurumları olarak kabul edilmiştir (MEB, 1961). Ancak “İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile kamuoyunda 4+4+4 olarak bilinen ve zorunlu eğitimi oniki yıla çıkaran yeni bir düzenleme yapılmış olup 2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur. Bu düzenleme ile halen uygulanmakta olan sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim yerine, oniki yıllık zorunlu kesintili eğitim üç kademe ayrılmıştır. Birinci kademe 4 yıl süreli ilkököl (1. 2. 3. ve 4. sınıf), ikinci kademe 4 yıl süreli ortaokul (5. 6. 7. ve 8. sınıf) ve üçüncü kademe 4 yıl süreli lise (9. 10. 11. ve 12. sınıf) olarak düzenlenmiştir. Uygulamada ilkököl ve ortaokullar ilköğretim okulu kapsamında yer almaktadır (Değişik 6287 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 2012).

Türkiye genelinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 32.430 resmi ilköğretim okulunda; 314.950 derslik bulunmakta ve 10.274.728 öğrenci öğrenim görmektedir (MEB İstatistikleri, 2010). Türkiye’de belirli dönemlerde yapılan bu ilköğretim

okullarının binaları genellikle aynı mimari özelliklere sahip tek tip proje olarak tasarlanmıştır. İlköğretim okullarının tip proje olarak tasarlanmasında II. Beş Yıllık Kalkınma Planlarının (1968-1972) etkisi büyük olmuştur. Çünkü bu dönemde eğitim konusundaki harcamaların önemli bir kısmının inşaat yatırımlarına gitmesi, dolayısıyla eğitim binalarının yapımında tek tip proje uygulamasıyla büyük ölçüde tasarruf yapılacağı gerekçe olarak gösterilmiş olup tip projeler coğrafi şartlar gözetilmeksizin tüm bölgelerde uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 1993).

İlköğretim okulları binalarının tek tip olarak yapılması elbetteki ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. Çünkü yapılacak ilköğretim okulları binalarının tip proje olarak yapılmasından ziyade fiziksel olarak eğitim ve öğretime uygun olarak yapılması daha önemlidir. Ayrıca mikro planlama olarak sadece o günkü ihtiyaca göre değil gelecekteki öğrenci akışı da göz önünde bulundurularak makro düzeyde planlama yapılması da oldukça önemlidir (Benjamin, 1991; Harder, 1990; Yılmaz, 2010). Bunların yanı sıra Türkiye’de ilköğretim okullarında bina tasarımında dikkat edilmesi gereken bir diğer konu da binalarının kuzeydoğu-güneybatı yönlü olması ve coğrafi bakımdan hâkim rüzgâr yönünün dikkate alınması (MEB, 2011b) ve okul bahçe ve binalarının hangi büyüklükte kurulacağı ve hangi niteliklere sahip olacaktır (Başaran, 1982; Uludağ ve Odacı, 2002). Ayrıca ilköğretim okullarının göze hitap eden bir mimari tarzı ile inşa edilmesi, öğrenci ve eğitim işgörenlerinin güdülenmesine ve başarıya katkı sağlayacağı gibi örgüt kültürünün de olumlu yönde gelişmesine katkı sağlayacağı muhakkaktır (Akçay, 1997; Başar, 1999). Buna göre genel olarak okul binaları yapılırken dikkate alınması gereken bazı özellikler vardır. Bunlar (Ergen, 1986):

- Bina, o bölgede sıklıkla oluşan doğal afetlere dayanıklı ve bölgenin iklim ve arazi koşullarına uygun şekilde inşa edilmelidir.
- Bina, ısınma, havalandırma, nem oranı, aydınlatma, ses yalıtımı açılarından yeterli olmalıdır.
- Bina planı estetik, ergonomik, eğitim öğretimin amaçlarına uygun, kullanımını ve işletilmesi kolay olacak tarzda hazırlanmalıdır.
- Bina, tehlike anında kullanılacak yangın çıkışları ve merdivenleri, sığınaklar vb. olanaklara sahip olmalıdır.
- Okullarda engelli işgören ve öğrencilerin bulunabileceği düşünülerek tasarım sırasında engellilere yönelik tedbirler alınmalıdır.
- Okul binaları kısa ve uzun vadeli gereksinimleri karşılayacak esneklikte tasarlanmalıdır.

İlköğretim okulu binalarının iç ve dış boyasında kullanılan renklerde oldukça özenle seçilmelidir Çünkü eğitim kurumlarında görsel açıdan konforlu bir çevre oluşturulmadığında, öğrencilerde algılama yanılgıları, başarısızlık, yorgunluk, sinirlilik gibi fizyolojik ve psikolojik olumsuzluklar oluşabilmektedir (Çabuk, 2006). Genellikle ilköğretim okulları binalarında daha çok sarı, pembe, şeftali renkler tercih edilmesine rağmen (Barker,1982) Türkiye’de ilköğretim okulları binalarında daha çok sarı ve somon renklerin kullanıldığı görülmektedir (Akar ve Sadık: 2003; Halis, 2000).

1.1. İlköğretim Okullarında Bulunması Gereken Bölümler

Türkiye’deki ilköğretim okulları binası içersinde ve bina dışında/bahçede bulunması gereken bölümler ve özellikleri aşağıda verilmektedir.

1.1.1. İlköğretim Okulları Binası İçersinde Bulunması Gereken Bölümler Ve Özellikleri

İlköğretim okulları okul binası içinde genellikle; derslik, kütüphane/kitaplık, müze/şeref köşeleri, koridorlar, Atatürk köşesi, merdiven, müdür odası, öğretmenler odası, öğrenci ve öğretmen tuvaletleri, diğer (rehberlik odası, müzik odası, bilişim teknolojileri sınıfı, laboratuvar, oyun etkinlik odaları, arşiv, depo) bölümler bulunur. Ayrıca kantin de zaman zaman okul içinde bulunmaktadır.

Derslikler: Okul binası denildiğinde ilk akla gelen eğitim yeri dersliktir. Derslikler, bir sınıfın bütün derslerinin yapıldığı çok amaçlı eğitim öğretim yeridir. Dersliklerin ebatları, o derslikte öğretim görmesi öngörülen öğrenci sayısına göre planlanmalıdır (Başar, 2003; Wood, 1992). Buna göre ilköğretim okullarında derslikler en az 20 m² olmalıdır. Dersliklerde her öğrenci için kullanım alanı 1.2 m² den az olmamalıdır. Dersliklerinin tavan yüksekliklerinin 3 m²’den az olmaması gerekmektedir. Derslik kapıları herhangi bir deprem sırasında öğrencilerin dersliği kolay tahliye etmeleri için mutlaka koridora doğru açılması gerekmektedir (MEB, 2011a). Dersliklerde kullanılan sıraların; oturma derinliği öğrenci boyunun 1/5’i, oturma yüksekliği öğrenci boyunun 2/7’si, dayanma uzaklığı öğrenci boyunun 1/5’i olmalıdır (Surlu ve Güler, 2002). Dersliklerin ısı düzeyinin de yirmi derece düzeyinde olması gerekir (Barker, 1982). Dersliklerdeki pencerenin alanı, o bölümün taban alanının % 10’undan az olmaması gerekmektedir (MEB, 2011a). Çünkü dersliklerde ışıktaki değişimler öğrencinin psikolojisini doğrudan etkilediği için derslikler ışık görme ve okumanın rahatça yapılmasını sağlayacak bir aydınlık düzeyinde

olmalıdır. Uygun aydınlanma sağlanmadığında öğrencilerin dikkatsiz ve sınırlı olacağı muhakkaktır (Hataway, 1987; Hull, 1990).

Yazı Tahtaları/Sıralar: Eğitim öğretim faaliyetlerinde sıklıkla kullanılan öğretmenlerin öğrencilere yazılı bilgi aktarabildikleri bir araçtır. Dersliklerde yazı tahtası ile ön sıra ile arasındaki mesafe asgari 170 cm olmalıdır. Yazı tahtasının en arkadaki sıra ile mesafesi ise en çok 11 metre olmalıdır. Mümkünse sıralar öğrencilerin yüzlerinin yazı tahtasına dönük olacak şekilde düzenlenmelidir (Cangelosi, 1988).

Kütüphane/Kitaplık: İlköğretim kurumlarının uygun bir yerinde okul kütüphanesi kurulması gerekmektedir. Okul kütüphanesi ve sınıf kitaplıkları “Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği”nin hükümlerine göre düzenlenip işletilmelidir (MEB, 2003). Okuma bölümü kitapların konulduğu bölümden küçük olmamak üzere toplam alanı en az 50 m² olmalıdır. (MEB, 2011a).

Müze/Şeref Köşeleri: İlköğretim okullarında uygun bir oda okul müzesi olarak düzenlenebilir. Ders araçları odası veya okul kütüphanesi, gerektiğinde okul müzesi/şeref köşesi olarak da kullanılabilir (MEB, 2003).

Koridorlar: İlköğretim okulu koridorları, eğer koridora bir sınıf kapısı açıyorsa en az 1,75 metre, koridora açılan sınıf kapısı birden fazla ise en az 2,25 metre, iki taraflı sınıf kapısı açılan koridorlarda en az 2,75 metre olmalı ve öğrencilerin rahatlıkla girip çıkmalarına imkan verecek genişlikte düzenlenmelidir (MEB, 2011a).

Atatürk Köşesi: Okul binasının girişinde, uygun bir yerde temiz, düzenli, Atatürk’ün hayatını, inkılâplarını yansıtacak ve anlamlı bir kompozisyon oluşturacak şekilde düzenlenmeli ve zamanla geliştirilmelidir (MEB, 2003).

Merdivenler: İlköğretim okulu binalarının merdivenlerinin genişliği, binada bulunan öğrenci sayısı dikkate alınarak öğrencilerin aynı anda güvenli ve rahatlıkla inip çıkabilecekleri genişlikte olmalıdır. Ayrıca bedensel özürlü bireyler için okulun bahçe ve bina girişi ile zemin katında merdiven bulunan bölümlerde rampa bulundurulması da gereklidir (MEB, 2011a).

Müdür Odası: En az 10 m² olmalıdır. Aynı bina veya kampüs içerisinde bulunan okul öncesi eğitim ve ilköğretim okulu için bir müdür odası düzenlenmelidir. Gerektiğinde müdür ve müdür yardımcısı odası birleştirilerek kullanılabilir (MEB, 2011a).

Öğretmenler Odası: İlköğretim okullarında 8 öğretmene kadar en az 16 m² olmalıdır. Ayrıca 8’den fazla her öğretmen için 1,5 m² yer ilave edilecek şekilde düzenlenmelidir (MEB, 2011a).

Diğer Bölümler: Rehberlik ve ölçme-değerlendirme odası en az 10 m² olmalıdır. Müzik dersliği öğrenci başına 1.2 m² kullanım alanı düşecek şekilde planlanmalıdır. Resim dersliği her öğrenci için 1.7 m² kullanım alanı düşmelidir. Bilgisayar dersliğinde (Bilişim Teknolojileri Sınıfı) her öğrenci için kullanım alanı 1,2 m² den az olmamalıdır. Teknoloji ve tasarım dersliği en az 32 m² olacak şekilde planlanmalıdır (MEB, 2011a).

Tuvaletler: İlköğretim okullarında her 30 öğrenci için ve her 30 öğretmene kadar bir tuvalet olacak şekilde planlanmalıdır. Tuvalet ve lavabolar okullardaki kız ve erkek öğrenciler ile bayan ve bay öğretmenler için ayrı ayrı düzenlenmelidir. Okulda bedensel özürlü bireylerin kullanımına uygun şekilde bir tuvalet de bulundurulmalıdır (MEB, 2011a).

1.1.2. İlköğretim Okullarının Bina Dışında Bulunması Gereken Bölümleri ve Özellikleri

İlköğretim okullarında özelliklerine göre okul binası dışında/bahçesinde genellikle; oyun bahçesi, uygulama bahçesi/yeşil alan, spor salonu, kantin, çevirme/ihata duvarı ve dış kapı, okul zili, çeşme/su deposu, dinlenme yerleri, nöbetçi kulübesi ve yemekhane bulunmaktadır.

Oyun Bahçesi: İlköğretim okullarında oyun bahçesi öğrenci sayısı ile orantılı ölçüde olmalıdır. Oyun bahçesinin alanı 250 m² den az olmamalıdır. Yine 500 öğrenciye kadar öğrenci başına 2 m² alan ayrılmalıdır (MEB, 2011a). İlköğretim okullarında, öğrencilerin gezip oynamaları ve sportif faaliyetlerde bulunmaları için çevre imkanlarından yararlanılarak; kum havuzu, voleybol, basketbol ve futbol sahaları gibi yerler ile asılma, tırmanma, denge, atlama gibi faaliyetlerin yapılacağı araçlar bulundurulmalıdır (MEB, 2003). Okul bahçesinde drenaj sistemi bulunmalı yağmur nedeniyle bahçede su toplanması engellenmelidir. Okul bahçesine araç park edilmemelidir (Uz ve Sur, 1997).

Ayrıca geleneksel çocuk oyunları sahası olarak:“Mendil Kapmaca Oyun Sahasının” en az 15m.x27m., en fazla 20m.x40m. olacak şekilde; “Sek Sek Oyun Sahasının” düz zemin üzerine çizilen 45cm.x45cm. kenarlara sahip sekiz kareden oluşacak şekilde; “9 Taş Oyun Sahasının” pürüzsüz düz zemin üzerine çizilen

3m.x3m.,2m.x2m.,1m.x1m.çizilmiş karelerden oluşacak şekilde düzenlenmelidir (MEB, 2011b).

Uygulama Bahçesi/Yeşil Alanlar: Okul bahçelerinin soğuk ve monoton bir görünüşe sahip olmaması için beton ve asfalt yüzeylerden kaçınılmalı, peyzaj projesine uygun olarak, doğa temelli yaklaşımla tasarlanmış geniş çim alanları ve okul bahçesi duvarı boyunca iklim bölgesine uygun ağaçları içeren düzenleme yapılmalıdır (MEB, 2011b). Ayrıca kentsel alanlar için önerilen kişi başına 7 m² yeşil alan standardı okulların imar planlarında da dikkate alınmalıdır. Okul bahçesine dikilecek ağaçlar, bahçenin her yerinin kolaylıkla görülüp denetlenmesini engellemeyecek şekilde yerleştirilmelidir. Yeşillendirmelerde alerjik etkileri bulunan, zehirli yaprakları, meyveleri veya dikenleri bulunan bitkiler kullanılmamalıdır (Uz ve Sur, 1997).

Spor Salonu: Okullarda spor salonunun alanı en az kurallara uygun bir basketbol sahasının ölçülerinin alanından az olmamalıdır. Ayrıca asgari 250 seyirci kapasitesi olan tribünleri olmalıdır. Acil durumlarda tahliyeyi kolaylaştıracak şekilde geniş kapıları, spor yapan öğrencilerin faydalanabilecekleri soyunma odaları, duş ve tuvaletleri bulunmalıdır (MEB, 2003).

Kantin: Okullarda öğrencilerin ve işgörenlerin ders dışı zamanda yiyecek ve içecek gereksinimlerini karşılamak üzere işletilmektedir. Kantinlerin, havalandırma ve temizliği için okul bahçesinde olacak şekilde planlanmalıdır (MEB, 2003).

Çevirme/İhata Duvarı ve Okul Girişi: Okullarda öğrencilerin güvenliğinin sağlanmasında önemli bir etken de çevirme duvarlarıdır. Çevirme duvarlarında kullanılacak kuşatma elemanları taş, tuğla, briket veya tel örgü olabilir. Çevirme duvarında okulun çevreyle irtibatını koparmamak için duvarın belli bir bölümünde demir parmaklıkta kullanılabilir. Ancak duvarlarda dikenli tel veya kırık cam parçaları kesinlikle kullanılmamalıdır (Başar, 2003).

Okul Dış Kapıları: İlköğretim okullarının dış giriş-çıkış kapısının, trafik kazalarını önlemek amacıyla ana caddeye açılmayacak şekilde planlanması gerekmektedir (Başar, 2003).

Okul Zili: Öğrencilerin ve öğretmenlerin derslere giriş ve çıkışlarını bildiren bir sistemdir. Zil doğrudan düz çalabildiği gibi daha çok müzik eşliğinde olması tercih edilmelidir. Öğrenciyi ve okulun yakın bulunduğu yerleşim yerlerinde oturanları rahatsız etmeyecek şekilde düzenlenmelidir.

Çeşme/Su Deposu: İlköğretim okullarında su kesintileri için en az okulun bir günlük su ihtiyacını karşılayacak büyüklükte su deposu veya tankı bulundurulmalıdır. Belirli periyotlarla (genellikle 6 ay) su kontrolü yaptırılmalıdır (MEB, 2011a).

Dinlenme Yerleri: Okul bahçesinde öğrencilerin ve öğretmenlerin ders dışı saatlerde dinlenebilecekleri alanlar düzenlenmelidir. Bu yerler mümkünse çimlendirilmeli, ağaçlandırılmalı, uygun masa ve oturma grupları ile donatılmalıdır (Başar, 2003).

Yemekhane: Tüm ilköğretim okullarında bulunması gereken zorunlu bölümlerden değildir. Daha çok taşınmaz kapsamında bulunan ilköğretim okullarında olması gereken bölümdür.

İlköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından değerlendirilmesiyle ilgili olarak yapılan ve ulaşılabilen bazı araştırmaların bulguları incelendiğinde ise;

Gürol ve Gök (2002) tarafından yapılan “Zaman ve Ergonomik Açından İlköğretim Okul Binalarının Kullanım Durumu” adlı araştırmalarında; okulların % 92.5’i sadece örgün eğitim için kullanılmakta yani öğrencilerden başka toplumun diğer kesimleri tarafından kullanılmamaktadır. Buna karşın % 4.7’si yaygın eğitim ve % 0.9’unun da bahçesi otopark/otopazarı olarak kullanıldığı, sınıflardaki öğrenci kapasitesi ideal kapasitenin çok üstüne çıktığı ayrıca okulların genelinin % 32.7’sinde çeşitli bölümlerin olmadığı, % 67.3’ünde gerekli bölümlerin bulunduğu ancak mevcudun fazlalığı nedeniyle yeterli olmadığı bulgularına ulaşmışlardır.

Başar (2003) “İlköğretim Kurumlarının Olanakları “ araştırmasında; ilköğretim okullarının büyük bölümü konutlar arasına sıkışmış; ses kirliliği, çevre kirliliği ve tehlikelere açık konumda olduğu, okullara yapılan ek binalar, okul ve çevresinin görünümünü bozduğu gibi, yeterli olmayan okul bahçelerini daha da daralttığı, okul binalarının yapı özellikleri ve donanımları eğitsel açıdan uygunsuz bir görünümde olduğu bulgularına ulaşmıştır.

Çabuk (2006) “İlköğretim Binalarının Renk Açısından Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında “Soğuk” renklerin çevreyici etkisinin mekanın “dar algılanmasına sebep olduğu bu durumun kullanıcı için olumsuz etki yaptığı, soğuk hakim renklerin, mekandaki “uzunluk” hissini arttırdığı bu sebeple, koridor alanlarının daha geniş ve ferah algılanması adına açık değerlerde renklerle çevrilmesi gerektiği bulgularına ulaşmıştır.

Cilve (2006) tarafından yapılan “İlköğretim ve Lise Eğitim Binalarının Kullanıcı Gereksinimlerinin ve Fiziksel Mekan Özelliklerinin Bina Değerlendirme

Yöntemi İle Belirlenmesi.” araştırmasında eğitim okullarının tasarım aşamasında arazi kullanımı ileriye dönük düşünülmediği, ihtiyaç oldukça yapılan ek binaların uygun yerlerde olmadığı, ortak alanlar hemen terk edilecek geçiş alanları değil, toplanılacak, etkinlik sürdürülebilecek sosyal mekanlar olarak yorumlanması gerektiği, çocukların eğitimi sadece derslik mekanlarında değil, gerek koridor, gerek teneffüshanede de sürdürülebileceği ve okul bahçelerinde yeşil dokuya yeterince yer verilmediği bulgularına ulaşılmıştır.

Işıkoğlu (2007) tarafından yapılan “Hakkari İlinde Bulunan YİBO’ların Olanakları ve Sorunları” adlı araştırmasında, okullarda yalnızca fen ve bilgisayar laboratuvarları bulunduğu, bunların dışında laboratuvar ve işlik olmadığı, okullarda, çok amaçlı salon ve tesislerin bulunmadığı, okul bahçelerinin, eğitim-öğretime yönelik düzenlemelerden yoksun olduğu, yeşil alanların yetersiz olduğu, okullardaki tuvalet olanaklarının da sınırlı olduğu, kişi başına düşen tuvalet ve lavabo sayısının yeterli olmadığı, bulgularına ulaşılmıştır.

Ulusoy (2006) tarafından yapılan “Kaynaştırma Eğitimi Kapsamında Eğitim Yapılarında Engellilerin Kullanımına Yönelik Mimari Düzenlemeler” adlı araştırmasında bulgulara göre mevcut okullarda engelli öğrencilerin eğitim göreceği şekildedir. fiziksel düzenlemenin yapılması gerektiği, yeni yapılacak okullarda ise bu tasarımın göz önünde bulundurulması gerektiği bulgularına ulaşılmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma ilköğretim okullarının bina ve bahçelerinin fiziksel yapılarıyla ilgili öğrencilerin karşılaştığı sorunların tespit edilip çözüm önerileri sunulması ve öğretimin daha verimli hale gelmesinin sağlanması ve bu konuda yapılacak sonraki araştırmalara kaynaklık etmesi bakımından önemlidir. Buna göre araştırmanın amacı da, ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1) 4-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının (okul binası ve bina dışı/bahçe) eğitim ve öğretim açısından uygunluğunu değerlendirmesine ilişkin görüşleri nelerdir?

2) İlköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun değerlendirilmesine ilişkin 4-8. sınıf öğrencilerin görüşleri arasında ilköğretim okulları binasında ve bina dışında/bahçede bulunması gereken bölümlerin eğitime uygunluğu bakımından değerlendirilmesi arasında anlamlı fark var mıdır?

3) 4-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının (okul binası ve bina dışı/bahçe) eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun değerlendirilmesine ilişkin görüşleri arasında;

a) cinsiyetleri,

b) 4-8. sınıflar bakımından anlamlı fark var mıdır?

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

4-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun değerlendirilmesini amaçlayan bu araştırma tarama modelindedir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada mevcut durum ortaya konulacağından betimsel niteliktedir. Araştırma evrenini Afyonkarahisar'a bağlı Emirdağ İlçesi Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulunda 2009-2010 öğretim yılında 4-8. sınıflarda bulunan öğrenciler oluşturmaktadır. Buna göre evren ve örnekleme oluşturan öğrenci sayıları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Evren ve Örnekleme Giren Öğrenci Sayıları

Sınıf	Evren		Örnekleme	
	N	%	N	%
4/A Şubesi	36	100	36	100
4/B Şubesi	34	100	34	100
5/A Şubesi	26	100	26	100
5/B Şubesi	28	100	28	100
6/A Şubesi	19	100	19	100
6/B Şubesi	23	100	23	100
6/C Şubesi	21	100	0	0
7/A Şubesi	20	100	20	100
7/B Şubesi	20	100	20	100
7/C Şubesi	20	100	0	0
8/A Şubesi	25	100	25	100
8/B Şubesi	29	100	29	100
8/C Şubesi	24	100	0	0
Toplam	325	100	260	80.0

Tablo 1'e göre çalışma evreninde bulunan 325 öğrenciden "Küme Örnekleme Yöntemi" ile 4-8. sınıflarda bulunan sadece A ve B şubelerindeki 260 öğrenci örnekleme alınmıştır. Bu örnekleme yönteminde öncelikle evreni oluşturan birimler değil bu birimlerin bağlı olduğu kümeler ele alınır. Burada eşit olasılıkla seçilme şansına sahip olan birimler değil kümelerdir (Karasar, 2004:114-115; Ural ve Kılıç, 2005:35). Araştırmada ilköğretim okulundaki öğrenci sayıları Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemi (MEBBİS) elektronik veri tabanından alınmıştır.

Çalışma evrenindeki Emirdağ Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulunu kısaca tanıtmak gerekirse; Okulun temeli 1986 yılında atılmıştır. Haziran 1988 yılında iki katlı olarak tamamlanmıştır. 19 Eylül 1988’de birinci katın da 1-5. sınıflı Mehmet Akif Ersoy İlkokulu, ikinci katın da Emirdağ Anadolu Lisesi olarak eğitim öğretime başlamıştır. Okul binasına 1991 yılında bir kat daha ilave edilerek üç kata çıkarılmıştır. Öğrenci sayısının artması ile 1993 yılında ek bina yapılmıştır. 2001 yılında Emirdağ Anadolu Lisesi’nin okul bünyesinden ayrılmasıyla okul ilköğretim taşıma merkezine dönüştürülmüştür. Okula ilköğretim okulu kapanan 33 köyden öğrenci gelmektedir. Taşıma nedeniyle okul ilçenin en fazla öğrenci sayısına sahiptir (kız:302, erkek:195 olmak üzere toplam 497 öğrenci). 2007 yılında okul büyük onarıma girerek fiziki yapı ve bahçe düzenlemesi olarak ciddi anlamda değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda, iki binanın çatıları aktarılmış, kapı ve pencereleri değişmiş, elektrik tesisatı yenilenmiş, kalorifer kazanı yenilenerek stokerli sisteme geçilmiş, tuvalet ve lavabolar yenilenmiş, koridor ve dış cephe boyanmış, ihata duvarı onarımdan geçmiş, özellikle yemekhane ve kanalizasyon problemi giderilmiştir. Sonraki dönemlerde okula “Bilişim Teknolojisi” sınıfı kazandırılmıştır. Ayrıca okulun kendi imkanlarıyla okul kütüphanesi oluşturulmuştur (Kubat, 2010, <http://okulweb.meb.gov.tr/03/08/433114/>).

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada geliştirilen anketin kişisel bilgiler bölümü 2 maddeden, ana bölüm ise okul binasının eğitime öğretime uygunluğuyla ilgili 18, okul binası dışının/bahçesinin eğitime öğretime uygunluğuyla ilgili 11 olmak üzere toplam 29 maddeden oluşmaktadır. Anket puan tablosu ve değerleri ise Tablo 2’de şöyle belirlenmiştir.

Tablo 2. Anket Puan Tablosu ve Değerleri

Seçenekler	Puan	Alt-Üst Sınır	Puana Karşılık Gelen Yorum
Hiç Katılmıyorum	1.00	1.00 – 1.74	Hiç düzeyinde
Arasıra Katılıyorum	2.00	1.75 – 2.49	Arasıra düzeyinde
Çoğunlukla Katılıyorum	3.00	2.50 – 3.24	Çoğunlukla düzeyinde
Tamamen Katılıyorum	4.00	3.25 – 4.00	Tamamen düzeyinde

Tablo 2’de de belirtildiği üzere anket maddeleri “Hiç Katılmıyorum (1), Arasıra Katılıyorum (2), Çoğunlukla Katılıyorum (3) ve Tamamen Katılıyorum (4)” şeklinde sıralanmıştır. Ankette, puan aralık değeri; aralık sayısı (3), seçenek sayısına (4), $(3/4=0.75)$ bölünerek tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin görüşlerinin ($\bar{X}=2.50$) ve üzeri olması halinde katılımın yeterli olduğu kabul edilmiştir.

Hazırlanan anketler Emirdağ Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulunda örnekleme girmeyen 6-8. sınıfların C şubelerinden seçilen (6/C, 7/C ve 8/C şubelerinden 10'ar öğrenci olmak üzere) toplam 30 öğrenciye 20 gün ara ile uygulanarak iki uygulama arasındaki “Pearson Korelasyon Katsayısı” $r = .861$ bulunmuştur. Anketlerden elde edilen veriler “SPSS 13.0 for Windows (Statistical Package For Social Sciences)” paket programına yüklenmiş ve anketin iç güvenilirliği için hesaplanan “Cronbach (Alpha)” katsayısı .770 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Hazırlanan anketler Emirdağ Kaymakamlığından anket uygulama izni alındıktan sonra 2010 mayıs ve haziran aylarında Emirdağ İlçesi Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okuluna gidilerek 4-8. sınıf öğrencilerine okul müdürlüğü aracılığıyla 260 anket uygulanmıştır. Ancak öğrencilerden geriye dönen anketlerde yapılan incelemeler sonucunda 11 tane anketin maddelerin eksik doldurulması ve boş bırakılması gibi nedenlerden dolayı geçersiz kabul edilmiştir. Buna göre geçerli olarak kabul edilen ve işleme alınan anket sayısı $260-11=249$ olmuştur. Araştırmada öğrencilerin görüşlerini yansıtan veriler “SPSS 13.0” paket programına kodlanarak kaydedilmiştir. Birinci alt problem için aritmetik ortalama ve standart sapma; ikinci alt problem için t-test ve üçüncü alt problem için t-test ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Farkın .05 düzeyinde anlamlı bulunduğu durumlarda farkın nereden kaynaklandığını belirlemek için de Tukey HSD testi yapılmıştır. Yapılan tüm istatistiksel işlemlerde anlamlılık düzeyi $p=.05$ alınmıştır. Ayrıca öğrencilerin anket maddelerine verdikleri cevaplara göre değişkenler arasındaki korelasyon hesaplanarak birbiri ile ilişkili olan ve aynı boyutu ölçen değişkenlerin gruplandırılmasına yönelik faktör analizi yapılmıştır. Anket maddeleriyle ilgili faktörlere ilişkin korelasyon matrisi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Faktörlere İlişkin Korelasyon Matrisi

Faktörler	Varyans %	Birikimli Varyans %
1. Faktör	10.072	10.072
2. Faktör	09.595	19.667
3. Faktör	08.654	28.321
4. Faktör	07.778	36.109
5. Faktör	06.697	42.806
6. Faktör	06.690	49.496
7. Faktör	05.499	54.995
8. Faktör	05.236	60.231
9. Faktör	05.049	65.281
10. Faktör	04.265	69.546

Tablo 3'e göre uygulanan anketteki 29 maddeye ilişkin ölçeğin 10 faktörlü (boyutlu) olduğu görülmektedir. Bu 10 faktör toplam varyansın % 69.546'sını açıklamaktadır. Bunlardan birinci faktör toplam varyansın % 10.072'sini, ikinci faktör toplam varyansın % 9.595'ini, üçüncü faktör toplam varyansın % 8.654'ünü, dördüncü faktör toplam varyansın % 7.778'sini, beşinci faktör toplam varyansın % 6.697'sini, altıncı faktör toplam varyansın % 6.690'nunu, yedinci faktör toplam varyansın % 5.499'unu, sekizinci faktör toplam varyansın % 5.236'sını, dokuzuncu faktör toplam varyansın % 5.049'unu ve onuncu faktör toplam varyansın % 4.265'ini açıklamaktadır. Her bir soruya ilişkin faktör yükleri de Tablo 4'teki gibidir.

Tablo 4. Anketin Yapı Geçerliliğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

	Faktör Yükleri									
	1.Fak.	2.Fak.	3.Fak.	4.Fak.	5.Fak.	6.Fak.	7.Fak.	8.Fak.	9.Fak.	10.Fak.
Madde 1.	.664*	.236	-.019	-.018	.141	.133	.046	-.142	.138	-.146
Madde 2.	.212	-.165	.171	.060	.034	.159	.601*	-.203	.042	-.091
Madde 3.	.561*	-.099	.193	-.043	-.163	.148	.024	.217	.020	-.249
Madde 4.	-.047	.143	.007	.136	.854*	.075	.118	.013	-.027	.021
Madde 5.	-.042	-.157	-.385	.028	.222	.499	.435	-.174	.068	-.088
Madde 6.	.065	.281	.019	-.157	.754*	.076	.050	-.035	.139	.043
Madde 7.	-.094	.358	.431	-.192	.240	.156	-.287	-.286	.336	-.183
Madde 8.	.043	-.159	-.106	-.060	.104	-.111	-.029	.019	.799*	.130
Madde 9.	.021	-.181	-.561	-.448	.077	-.093	-.065	.246	.221	-.008
Madde 10.	.116	.034	-.792*	-.237	-.058	-.124	.038	-.039	.033	.007
Madde 11.	-.081	.052	-.042	-.100	.122	-.141	.712*	.124	-.064	-.038
Madde 12.	.113	.224	-.348	-.558	.115	-.269	-.029	-.214	.039	.160
Madde 13.	-.090	.084	.631	.019	-.051	-.057	.467*	-.100	.112	.253
Madde 14.	.058	-.078	.081	-.057	.052	.085	-.078	-.014	.105	.845*
Madde 15.	.704*	-.083	-.089	-.352	.052	-.105	-.039	.060	-.059	.094
Madde 16.	.622	.046	-.178	.256	.087	-.196	-.192	-.210	.298	.153
Madde 17.	.088	.752*	-.109	-.063	.267	-.189	.062	-.106	-.126	.072
Madde 18.	-.181	.093	.068	.816*	-.014	-.064	-.027	-.050	.101	-.028
Madde 19.	-.466	.281	.438	.264	.372	-.089	.006	.009	-.156	-.032
Madde 20.	-.355	-.327	.349	.339	.151	.009	-.290	.205	-.116	-.282
Madde 21.	.057	.094	.178	.284	-.135	.097	.125	.528	.549	-.016
Madde 22.	-.008	.110	-.100	-.037	.022	-.014	-.073	.844*	.015	-.023
Madde 23.	-.035	.774*	.177	.041	.072	.060	-.131	.146	.028	-.064
Madde 24.	.054	.829*	.017	.042	.149	.155	.010	.106	-.064	-.056
Madde 25.	-.095	.239	.140	-.027	.261	.726*	.006	-.009	.023	-.092
Madde 26.	.011	-.046	.058	.134	-.105	.824*	-.083	.047	-.135	.193
Madde 27.	-.066	-.188	.268	.499	.188	.229	-.104	.134	-.265	.142
Madde 28.	-.707	-.186	.163	.025	.048	.241	-.131	-.012	.155	-.261
Madde 29.	-.520	.327	.253	.426	.174	.024	-.066	-.122	.106	-.136

*Anket maddeleriyle ilişkili faktör yükleri

Tablo 4'e göre 29 maddeye ilişkin olarak birinci faktör 3; ikinci faktör 3; üçüncü faktör 1; dördüncü faktör 1, beşinci faktör 2, altıncı faktör 2, yedinci faktör

2, sekizinci faktör 1, dokuzuncu faktör 1 ve onuncu faktör 1 soruyu içermektedir. Birinci faktörü oluşturan 1., 3. ve 15. maddelerin faktör yükü 0.704 ile 0.561 arasında; ikinci faktörü oluşturan 17., 23. ve 24. maddelerin faktör yükü 0.829 ile 0.752 arasında; üçüncü faktörü oluşturan 10. maddenin faktör yükü 0.792; dördüncü faktörü oluşturan 18. maddenin faktör yükü 0.816; beşinci faktörü oluşturan 4. ve 6. soruların faktör yükü 0.854 ile 0.754 arasında; altıncı faktörü oluşturan 25. ve 26. soruların faktör yükü 0.824 ile 0.726 arasında; yedinci faktörü oluşturan 2. ve 11. soruların faktör yükü 0.712 ile 0.601 arasında; sekizinci faktörü oluşturan 22. sorunun faktör yükü 0.844; dokuzuncu faktörü oluşturan 8. sorunun faktör yükü 0.799 ve onuncu faktörü oluşturan 14. sorunun faktör yükü 0.845'tir.

4. Bulgular ve Sonuçlar

4.1. Kişisel Bilgilere Ait Bulgular ve Sonuçlar

Emirdağ İlçesi Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulunda örnekleme giren öğrencilerin sınıflarına göre cinsiyetleriyle ilgili kişisel bilgilerine ait bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Örnekleme Giren Öğrencilerin Sınıflara Göre Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	Öğrencilerin Sınıfları										
	4/A	4/B	5/A	5/B	6/A	6/B	7/A	7/B	8/A	8/B	Toplam
Kız	25	21	12	14	14	16	13	14	21	20	170
Erkek	11	13	14	14	5	7	7	6	4	9	90
Toplam	36	34	26	28	19	23	20	20	25	29	260

Tablo 5'e göre örnekleme giren kız öğrencilerin sayısı 170 (% 65) ve erkek öğrencilerin sayısı ise 90'dır (% 35). Evrende bulunan toplam öğrenci sayısı 260'tır.

4.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt problemi olan "4.-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından uygunluğunu değerlendirmesine ilişkin görüşleri nelerdir?" sorusuna ilişkin bulgular ve sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. İlköğretim Okullarının Fiziksel Yapılarının Eğitim ve Öğretim Açısından Uygunluğunun Değerlendirilmesine İlişkin Öğrenci Görüşlerine Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları

Anket Maddeleri	N	\bar{X}	Ss
A- İlköğretim Okulları Binalarıyla İlgili Olarak;			
1-derslik pencere sayısının yeterli olduğuna	249	1.81	1.00
2-sınıfların kalabalık olduğuna	249	2.16	.71
3-okul kütüphanesinin/kitaplığının yeterli olduğuna	249	2.02	.92
4-okulun güvenliğine yönelik tedbir alındığına	249	2.48	1.00
5-okulun pencerelerinde korkuluk bulunması gerektiğine	249	2.87	1.15
6-dersliklerin boya-badana renginin uygun olduğuna	249	2.40	.95
7- bilişim teknolojileri sınıfındaki donanımın yeterli olduğuna	249	2.89	1.17
8-okulun tuvaletlerinin öğrencilerin ihtiyaçlarını karşıladığına	249	2.20	.81
9-okul binasının bölümlerinin (resim, müzik, teknoloji ve tasarım odası) yeterli olduğuna	249	1.62	.95
10- okulun bölümlerinde engelli öğrencilerle ilgili düzenlemeler yapıldığına	249	1.85	1.15
11-koridor genişliğinin öğrencilerin geçişi için uygun olduğuna	249	2.07	.59
12- dersliklerde bulunan yazı tahtasının uygun olduğuna	249	1.87	1.18
13-dersliklerin büyüklüğünün yeterli olduğuna	249	2.68	.76
14-okul merdiven derinliğinin uygun olduğuna	249	2.16	.86
15-merdivenlerde korkuluk bulundurulması gerektiğine	249	1.79	1.16
16-sınıfın ısınmasının yeterli olduğuna	249	1.86	1.11
17-dersliklerin aydınlanmasının yeterli olduğuna	249	1.42	.89
18- derslik kapısının dışa açılması gerektiğine	249	3.73	.76
Bölüm Aritmetik Ortalaması: (\bar{X} =2.22)			
B- İlköğretim Okulları Bina Dışıyla/Bahçesiyle İlgili Olarak;			
19-okulun bahçesinde uygun yerlere çöp kutusu konulduğuna	249	3.46	1.01
20-okul kantininin ihtiyacımızı karşılar nitelikte olduğuna	249	3.46	1.01
21-okul bahçesinde kullanılmayan okula ait bölümler <u>bulunmadığına</u>	249	2.79	.70
22-okul zili rahatsız edici olduğuna	249	2.20	.84
23-okul bahçesinin yeterince ağaçlandırıldığına	249	2.51	.90
24-okul binasının dış boyasının uygun olduğuna	249	2.36	.97
25-oyun bahçesinin ihtiyacımızı karşıladığına	249	2.51	1.07
26-okul bahçe duvarının yeterli olduğuna	249	2.59	1.10
27-okul çıkışında öğrencilerin rahatlıkla eve gidebilmeleri için gerekli trafik önlemleri alındığına	249	3.03	1.13
28-bahçede ihtiyacı karşılayacak çeşme bulunduğu	249	3.20	1.08
29-okul bahçesinin dış kapısının anayola yakın <u>olmadığına</u>	249	3.31	1.09
Bölüm Aritmetik Ortalaması: (\bar{X} =2.86)			
Genel aritmetik ortalama		(\bar{X} =2.46)	

Tablo 6'ya göre 4-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından değerlendirilmesine ilişkin bulgulara göre öğrencilerin **okul binalarıyla ilgili olarak**; derslik pencere sayısının yeterli olduğuna (\bar{X} =1.81), sınıfların kalabalık olduğuna (\bar{X} =2.16), okul kütüphanesinin/kitaplığının yeterli olduğuna (\bar{X} =2.02), okulun güvenliğine yönelik tedbir alındığına (

$\bar{X}=2.48$), dersliklerin boya-badana renginin uygun olduğuna ($\bar{X}=2.40$), okulun tuvaletlerinin öğrencilerin ihtiyaçlarını karşıladığına ($\bar{X}=2.20$), okul binasının bölümlerinin (resim, müzik, teknoloji ve tasarım odası) yeterli olduğuna ($\bar{X}=1.62$), okulun bölümlerinde engelli öğrencilerle ilgili düzenlemeler yapıldığına ($\bar{X}=1.85$), koridor genişliğinin öğrencilerin geçişi için uygun olduğuna ($\bar{X}=2.07$), dersliklerde bulunan yazı tahtasının uygun olduğuna ($\bar{X}=1.87$), okul merdiven derinliğinin uygun olduğuna ($\bar{X}=2.16$), merdivenlerde korkuluk bulunduğuna ($\bar{X}=1.79$), sınıfın ısınmasının yeterli olduğuna ($\bar{X}=1.86$), dersliklerin aydınlanmasının yeterli olduğuna ($\bar{X}=1.42$) maddelerine katılım yetersiz düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bu bulgular; Başar'ın (2003) "İlköğretim Kurumlarının Olanakları" araştırmasındaki; "binaların kullanım alanları ve donanımları, fiziksel ve ergonomik açıdan önemli sorunlar oluşturduğu, derslikler uygun sayıda öğrenci mevcuduna sahip olmadıkları, dersliklerde, öğrencilerin fiziksel ölçüleri ve ergonomik nitelikte oturma yerleri olanakları bulunmadığı gibi kalabalık sınıflı şehir okullarında, iki kişilik sıralara üç kişi oturduğu, ilköğretim okullarının, bir kısım dersler için kullanılan ışık, laboratuvar, spor salonu ve çok amaçlı salon olanakları bakımından da oldukça yetersiz olduğu, ilköğretim okulları, müze, arşiv odası, barınma, beslenme, sağlık hizmet birimleri ve tuvalet, lavabo gibi temizlik yerleri olanakları bakımından büyük yetersizlik içinde olduğu, dersliklerde doğal aydınlatmada yetersizlikler bulunduğu, okulların tamamına yakınının ne okul genelinde ne de dersliklerinde, engellilerin yaşamını kolaylaştıracak bir düzenleme olmadığı bulguları" ile Işıkoğlu (2007) tarafından yapılan "Hakkari İlinde Bulunan YİBO'ların Olanakları ve Sorunları" adlı araştırmasından elde ettiği; "okullarda yalnızca fen ve bilgisayar laboratuvarları bulunduğu, bunların dışında laboratuvar ve ışık olmadığı, okullarda, çok amaçlı salon, kapalı spor salonu gibi öğrencilerin ders içi ve ders dışı etkinliklerinde yararlanabilecekleri tesislerin bulunmadığı, okullarda, okul kitaplığı bulunmasına karşın kitaplıkların yetersiz olduğu, okulda bulunması gereken okul müzesi ve görüşme odasının bulunmadığı, kişi başına düşen tuvalet ve lavabo sayısının yeterli olmadığı" yine Ulusoy (2006) tarafından Yapılan "Kaynaştırma Eğitimi Kapsamında Eğitim Yapılarında Engellilerin Kullanımına Yönelik Mimari Düzenlemeler" adlı araştırmasında bulgulara göre "engelli öğrencilerin okulları kullanabilmeleri için mekanların onların gereksinimleri doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gerektiği" ve Gürol ve Gök (2002) tarafından yapılan ve "Zaman ve Ergonomik Açıdan İlköğretim Okul Binalarının Kullanım Durumu" araştırmasından elde ettiği "okulların genelinin % 32.7'sinde çeşitli bölümlerin olmadığı, % 67.3'ünde gerekli bölümlerin bulunduğu ancak mevcudun fazlalığı nedeniyle yeterli olmadığı" gibi benzer bulgulara ulaşılmıştır.

Dolayısıyla okulların fiziki durumlarıyla ilgili sorunlarının geçmişte olduğu gibi günümüzde de hala devam ettiği söylenebilir.

Yine **okul binalarıyla ilgili olarak** okulun pencerelerinde korkuluk bulunması gerektiğine ($\bar{X}=2.87$), bilişim teknolojileri sınıfındaki donanımın yeterli olduğuna ($\bar{X}=2.89$), dersliklerin büyüklüğünün yeterli olduğuna ($\bar{X}=2.68$), derslik kapısının dışa açılması gerektiğine ($\bar{X}=3.73$) maddelerine katılım yeterli düzeydedir. Ancak bu araştırmadan elde edilen “bilişim teknolojileri sınıfındaki donanımın yeterli olduğu ($\bar{X}=2.89$)” bulgusuyla Yılmaz (2012) tarafından yapılan “Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Sorunlarının Öğrenci Algılarına Göre Değerlendirilmesi” adlı araştırmasından elde ettiği “öğrencilerin okuldaki bilgisayarlardan ve internetten sürekli faydalanabilmeleri” için “Bilişim Teknolojileri” sınıflarının öğrencilerce kullanımına yönelik zaman planlaması yapılması” gerektiğiyle ilgili bulgusuyla uyuşmamaktadır. Ayrıca bu araştırmadan elde edilen “derslik kapısının dışa açılması gerektiği ($\bar{X}=3.73$)” bulgusuyla Başar’ın (2003) “İlköğretim Kurumlarının Olanakları” araştırmasındaki “bina kapılarının birçoğunun koridora açıldığı” bulgusuyla paraleldir. Özellikle 1999 yılından itibaren yeni yapılan eğitim binalarında bu husus göz önünde bulundurulmaktadır. Çünkü bir deprem anında öğrencilerin derslik kapılarında içeride yığılmalarını önlemek amacıyla böyle bir uygulamaya gidildiği söylenebilir. Bununla birlikte 1999 yılı öncesinde yapılan okul binalarının derslik kapıları genellikle derslik içine açılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belli bir plan dahilinde bu okulların kapılarının koridora açılacak şekilde düzenlemeye gidilmektedir. Yine araştırmadan elde edilen “dersliklerin büyüklüğünün yeterli olduğu ($\bar{X}=2.68$)” bulgusuyla, Gürol ve Gök (2002) tarafından yapılan ve “Zaman ve Ergonomik Açısından İlköğretim Okul Binalarının Kullanım Durumu” araştırmasından elde ettiği “sınıflardaki öğrenci kapasitesi ideal kapasitenin çok üstüne çıktığı ve bir öğrenciye 2 m² alan ve 6 m³ hava düşmesi gerekirken, ancak 0.7 m² alanın düştüğü” bulgusuyla da paralel değildir.

Okul binalarının dışıyla/bahçesiyle ilgili olarak; okul ziline rahatsız edici olduğuna ($\bar{X}=2.20$), okul binasının dış boyasının uygun olduğuna ($\bar{X}=2.36$) maddelerine katılım yetersiz düzeydedir. Bu bulgular Çabuk’un (2006) “İlköğretim Binalarının Renk Açısından Değerlendirilmesi” adlı araştırmasındaki; “Soğuk” renklerin çevreye etkisinin mekanın “dar algılanmasına sebep olduğu bu durumun kullanıcı için olumsuz etki yaptığı” bulgularıyla da paralel olduğu söylenebilir.

Yine **okul binalarının dışıyla/bahçesiyle ilgili olarak**; okulun bahçesinde uygun yerlere çöp kutusu konulduğuna ($\bar{X}=3.46$), okul kantininin ihtiyacımızı karşılar nitelikte olduğuna ($\bar{X}=3.46$), okul bahçesinde kullanılmayan okula ait

bölümler bulunmadığına ($\bar{X}=2.79$), okul bahçesinin yeterince ağaçlandırıldığına ($\bar{X}=2.51$), oyun bahçesinin ihtiyacımızı karşıladığına ($\bar{X}=2.51$), okul bahçe duvarının yeterli olduğuna ($\bar{X}=2.59$), okul çıkışında öğrencilerin rahatlıkla eve gidebilmeleri için gerekli trafik önlemleri alındığına ($\bar{X}=3.03$), bahçede ihtiyacı karşılayacak çeşme bulunduğu ($\bar{X}=3.20$), okul bahçesinin dış kapısının anayola yakın olmadığı ($\bar{X}=3.31$) maddelerine katılım yeterli düzeydedir. Ancak araştırmadan elde edilen bu bulgularla Cilve (2006) tarafından yapılan “İlköğretim ve Lise Eğitim Binalarının Kullanıcı Gereksinimlerinin ve Fiziksel Mekan Özelliklerinin Bina Değerlendirme Yöntemi İle Belirlenmesi.” Araştırmasındaki “okul bahçesinde yeşil dokuya yer verilmediği” bulgularıyla ve Başar’ın (2003) “İlköğretim Kurumlarının Olanakları” araştırmasındaki “okul bina ya da bahçe kapılarının yaklaşık yarısının işlek olan ana caddelere açıldığı, okul bahçeleri, eğitsel ve eğitime yardımcı olan olanakları bakımından da yoksun bir görünümde olduğu, çevre düzenlemeleriyle, yer aldığı çevreye de örnek olması beklenen okulların bahçeleri, çim ve ağaçlandırma gibi yeşil alan olanaklarından da yoksun olduğu” ve Işıkoğlu (2007) tarafından yapılan “Hakkari İlinde Bulunan YİBO’ların Olanakları ve Sorunları” adlı araştırmasındaki “okul bahçelerinin, eğitim-öğretime yönelik düzenlemelerden yoksun olduğu, yeşil alanların yetersiz olduğu” bulgularıyla paralel değildir. Dolayısıyla zaman içerisinde okul bahçeleriyle ilgili düzenlemeler yapıldığı ve dolayısıyla bu tür alanlarda çevrenin de etkisiyle olumlu gelişmeler olduğu söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen tüm bulgular değerlendirildiğinde; 4-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından değerlendirilmesine ilişkin **okul binalarıyla ilgili olarak** verdikleri cevapların genel ortalaması ($\bar{X}=2.22$) olduğundan öğrencilerin görüşlerinin “arasıra düzeyinde” kaldığından yetersiz olduğu ve **okul binalarının dışıyla/bahçesiyle ilgili olarak** verdikleri cevapların genel ortalaması ($\bar{X}=2.86$) olduğundan öğrencilerin görüşlerinin “çoğunlukla düzeyinde” kaldığı ve yeterli olduğu, ancak okul içi ve dışıyla ilgili olarak verdikleri cevapların genel ortalaması ($\bar{X}=2.46$) “arasıra düzeyinde” kaldığından yetersiz olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

4.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Sonuçlar

İkinci alt problemde; “ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun değerlendirilmesine ilişkin 4-8. sınıf öğrencilerin görüşleri arasında okul bina içi ve dışında/bahçesinde bulunması gereken bölümlerin

eğitimi uygunluğu bakımından değerlendirilmesi arasında anlamlı fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmış olup bulgular ve sonuçlar Tablo. 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. İlköğretim Okullarının Fiziksel Yapılarının Eğitim ve Öğretim Açısından Bina ve Bina Dışının Uygunluğunun Değerlendirilmesine İlgili Görüşlerinin t-Test Sonuçları

	N	\bar{X}	Ss	t-deđer	sd	P (2-tailed)
Okul İçi Bölüm	249	2.224	.305	115.329	248	.000*
Okul Dışı/bahçesi Bölüm	249	2.859	.493			

*P<.05

Tablo 7’ye göre ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun değerlendirilmesiyle ilgili görüşlerinin okul binalarının içi bölüm ve okul dışı/bahçesi bölüm değişkenine göre fark olup olmadığını belirlemek üzere yapılan t-test sonuçlarına göre okul içi bölüm faktörleri [$t=2.224$, $p<.05$] ve okul dışı bölüm faktörleri [$t=2.859$, $p<.05$] bakımından öğrenci görüşleri arasında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin okul içi bölüm faktörleriyle ilgili görüşleri ($\bar{X}=2.234$), okul dışı bölüm faktörleriyle ilgili görüşlerinden ($\bar{X}=2.859$) daha olumsuzdur.

4.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Sonuçlar

Üçüncü alt problemde; “4-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun değerlendirilmesine ilişkin görüşleri arasında; cinsiyetleri bakımından anlamlı fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmış olup bulgular ve sonuçlar Tablo. 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. İlköğretim Okullarının Fiziksel Yapılarının Eğitim ve Öğretim Açısından Uygunluğunun Değerlendirilmesine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Cinsiyetleri Bakımından t-Test Sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	t-deđer	sd	P (2-tailed)
Okul Binası	Kız	164	2.214	.290	1.456	247	.147
	Erkek	85	2.223	.391			
Okul Dışı/Bahçesi	Kız	164	2.946	.497	2.103	247	.036*
	Erkek	85	2.769	.476			

*P<.05

Tablo 8’e göre 4-8. sınıf öğrencilerinin okul içi bölümleriyle ilgili olarak görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre fark olup olmadığını belirlemek üzere yapılan t-test

sonuçlarına göre kız öğrencilerin [$t=2.214$, $p>.05$] ve erkek öğrencilerin [$t=2.223$, $p\geq.05$] görüşleri arasında anlamlı fark olmadığı ancak kız öğrencilerin görüşleri ($\bar{X}=2.214$), erkek öğrencilerden ($\bar{X}=2.223$) daha olumsuz olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca 4.-8. sınıf öğrencilerinin okul dışı/bahçe bölümleriyle ilgili olarak görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre fark olup olmadığını belirlemek üzere yapılan t-test sonuçlarına göre kız öğrencilerin [$t=2.946$, $p<.05$] ve erkek öğrencilerin [$t=2.769$, $p<.05$] görüşleri arasında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Burada kız öğrencilerin görüşleri ($\bar{X}=2.946$), erkek öğrencilerin görüşlerinden ($\bar{X}=2.769$) daha olumlu olduğu ortaya çıkmaktadır.

Yine üçüncü alt problemle ilgili olarak; “4.-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun değerlendirilmesine ilişkin görüşleri arasında 4-8. sınıflar bakımından anlamlı fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır (Tablo. 9).

Tablo 9. İlköğretim Okullarının Bina İçi ve Dışı Bakımından Değerlendirilmesine İlişkin Sınıflara Göre Öğrenci Görüşlerine Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları

	Sınıflar	N	\bar{X}	Ss
Okul Binası	4. sınıf	65	2.47	.323
	5. sınıf	50	2.32	.238
	6. sınıf	41	2.00	.197
	7. sınıf	39	2.11	.271
	8. sınıf	54	2.20	.195
Okul Dışı/Bahçesi	4. sınıf	65	2.18	.378
	5. sınıf	50	2.68	.352
	6. sınıf	41	3.22	.268
	7. sınıf	39	2.94	.424
	8. sınıf	54	3.26	.291

Tablo 9’a göre, 4-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun değerlendirilmesi bakımından **okul binasının bölümleriyle ilgili olarak** 4. sınıfların ortalamasının ($\bar{X}=2.47$), 5. sınıfların ortalamasının ($\bar{X}=2.32$), 6. sınıfların ortalamasının ($\bar{X}=2.00$), 7. sınıfların ortalamasının ($\bar{X}=2.11$) ve 8. sınıfların ortalamasının ($\bar{X}=2.20$) olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Buna göre sınıflar bakımından değerlendirildiğinde; en olumlu görüşe 4. sınıfların en olumsuz görüşe ise 6. sınıfların sahip olduğu anlaşılmaktadır. **okul dışı/bahçesi bölümleriyle ilgili olarak** 4. sınıfların ortalamasının ($\bar{X}=2.38$), 5. sınıfların ortalamasının ($\bar{X}=2.68$), 6. Sınıfların ortalamasının ($\bar{X}=3.22$), 7. sınıfların ortalamasının ($\bar{X}=2.94$) ve 8. sınıfların ortalamasının ($\bar{X}=2.26$) olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Buna göre sınıflar bakımından değerlendirildiğinde; en olumlu görüşe 8. sınıfların en olumsuz görüşe ise 4. sınıfların sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 10. İlköğretim Okullarının Fiziksel Yapılarının Eğitim ve Öğretim Açısından Uygunluğunun Sınıflara Göre Değerlendirilmesine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P (Sig-tailed)
Okul Binası	Gruplararası	7.312	4	1.828	28.112	.000*
	Grup içi	15.866	244	.065		
	Genel	23.178	248	-		
Okul Dışı/ Bahçesi	Gruplararası	31.031	4	7.758	64.246	.000*
	Grup içi	29.463	244	.121		
	Genel	60.494	248	-		

*P<.05

Tablo 10'a göre 4-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapısının eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun değerlendirilmesi bakımından okul binasının bölümleriyle ilgili olarak görüşleri bakımından aralarında [F=(4, 244), p<.05] tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre .05 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Yine okul dışı/bahçesi bölümlerle ilgili olarak 4.-8. sınıf öğrencilerin görüşleri bakımından aralarında [F=(4, 244), p<.05] tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre de .05 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Farkın nereden kaynaklandığını belirlemek için Tukey HSD testi yapılmıştır (Tablo. 11).

Tablo 11. İlköğretim Okullarının Fiziksel Yapılarının Eğitim ve Öğretim Açısından Uygunluğunun Sınıflara Göre Değerlendirilmesine İlişkin Puanlarının Tukey HSD Analizi Sonuçları

	(I)Sınıf	(J) Sınıf	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	P Sig-tailed)
Okul içi	4.sınıf	5.sınıf	.14747(*)	.04797	.020
		6.sınıf.	.46467(*)	.05086	.000
		7.sınıf.	.35897(*)	.05165	.000
		8.sınıf	.33840(*)	.04695	.000
	5.sınıf	4.sınıf	.14747(*)	.04797	.020
		6.sınıf.	.31719(*)	.05373	.000
		7.sınıf.	.21150(*)	.05448	.001
		8.sınıf	.19093(*)	.05005	.002
	6.sınıf	4.sınıf	-.46467(*)	.05086	.000
		5.sınıf.	-.31719(*)	.05373	.000
		7.sınıf.	-.10569	.05704	.346
		8.sınıf	-.12627	.05282	.121
7.sınıf	4.sınıf	-.35897(*)	.05165	.000	
	5.sınıf	-.21150(*)	.05448	.001	
	6.sınıf	.10569	.05704	.346	
	8.sınıf	-.02058	.05359	.995	
8.sınıf	4.sınıf	-.33840(*)	.04695	.000	
	5.sınıf	-.19093(*)	.05005	.002	
	6.sınıf	.12627	.05282	.121	
	7.sınıf	.02058	.05359	.995	
Okul dışı/bahçesi	4.sınıf	5.sınıf	-.30322(*)	.06537	.000
		6.sınıf.	-.84137(*)	.06930	.000
		7.sınıf.	-.56131(*)	.07038	.000
		8.sınıf	-.88557(*)	.06398	.000
	5.sınıf	4.sınıf	.30322(*)	.06537	.000
		6.sınıf.	-.53809(*)	.07321	.000
		7.sınıf.	-.25809(*)	.07424	.005
		8.sınıf	.58236(*)	.06820	.000
	6.sınıf	4.sınıf	.84137(*)	.06930	.000
		5.sınıf.	.53809(*)	.07321	.000
		7.sınıf.	.28000(*)	.07773	.003
		8.sınıf	-.04426	.07198	.973
7.sınıf	4.sınıf	.56131(*)	.07038	.000	
	5.sınıf	.25809(*)	.07424	.005	
	6.sınıf	-.28000(*)	.07773	.003	
	8.sınıf	-.32427(*)	.07302	.000	
8.sınıf	4.sınıf	.88557(*)	.06398	.000	
	5.sınıf	-.58236(*)	.06820	.000	
	6.sınıf	.04426	.07198	.973	
	7.sınıf	.32427(*)	.07302	.000	

(*) .05 düzeyinde farkı gösteren kümeleri belirtmektedir.

Tablo 11'e göre, 4-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından uygunluğunun değerlendirilmesi bakımından okul içi bölümlerle ilgili olarak öğrencilerin sınıfları bakımından; 4. sınıf ile 5., 6., 7. ve 8. sınıf arasında; 5. sınıf ile 4., 6., 7. ve 8. sınıf arasında; 6. sınıf ile 4. ve 5. sınıf arasında; 7. sınıf ile 4. ve 5. sınıf arasında; 8. sınıf ile 4. ve 5. sınıf arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Yine okul dışı/bahçesi bölümleriyle ilgili olarak 4. sınıf ile 5., 6., 7. ve 8. sınıf arasında; 5. sınıf ile 4., 6., 7. ve 8. sınıf arasında; 6. sınıf ile 4., 5. ve 7. sınıf arasında; 7. sınıf ile 4., 5., 6. ve 8. sınıf arasında; 8. sınıf ile 4., 5. ve 7. sınıf arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen tüm bulgular değerlendirildiğinde; 4-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından değerlendirilmesine ilişkin okul binalarıyla ilgili olarak verdikleri cevapların genel ortalaması ($\bar{X} = 2.22$) olduğundan öğrencilerin görüşlerinin "arasıra düzeyinde" kaldığından yetersiz olduğu ve okul binalarının dışıyla/bahçesiyle ilgili olarak verdikleri cevapların genel ortalaması ($\bar{X} = 2.86$) olduğundan öğrencilerin görüşlerinin "çoğunlukla düzeyinde" kaldığı ve yeterli olduğu, ancak okul içi ve dışıyla ilgili olarak verdikleri cevapların genel ortalaması ($\bar{X} = 2.46$) "arasıra düzeyinde" kaldığından öğrencilerin görüşlerinin genel olarak "yetersiz" sınırları içinde kaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

5. ÖNERİLER

5.1. Okul Binasıyla İlgili Olarak

"Derslik pencere sayısının yetersiz olduğu" sonucuna yönelik olarak Türkiye'de ilköğretim okullarında bina tasarımında en uygun yönlerin kuzey-doğu ve güney-batı yönlü olması gerektirir. Araştırma yapılan Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulunun 3 katlı ve ayrıca ek binada eğitim öğretim yaptığı göz önünde bulundurulduğunda tek katlı ek dersliğin pencerelerinin kuzey-batı yönlü olduğu bu nedenle yeterince aydınlık sağlanamamış olabileceği; 3 katlı olan ana binanın ise pencerelerinin güney-batı ve kuzey-doğu yönlü olduğu bunun uygun doğru yönler olduğu anlaşılmaktadır. Standartlar Yönergesinde belirtildiği gibi "derslik ve diğer ders yapılan bölümdeki pencerenin alanı, o bölümün taban alanının % 10'undan az olamaz" şartını sağlaması gerekir. Burada amaç dersliklerin öğrencileri psikolojik olarak olumlu etkileyebilecek aydınlıkta olmasını sağlamaktır. Bunu sağlamak için dersliklere ilave lamba koymak suretiyle aydınlık seviyesine takviye yapılabilir.

“Sınıfların kalabalık olduğu” sonucuyla ilgili olarak araştırma yapılan Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulunda özellikle 4/A şubesinde 36 öğrenci, 4/B şubesinde 34 öğrenci olduğu bu sayıların “ilköğretim okulları dersliklerinde öğrenci sayısı 30 öğrenci olacak şekilde düzenlenmelidir” hükmüne aykırı olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu durum özellikle taşınmalı eğitim kapsamında daha çok taşınan öğrencilerin 1-5. sınıflar arasında olması ve okulun bulunduğu çevreye aşırı göç olması gibi nedenlerden dolayı zaman zaman beklenmedik aşırı kalabalık sınıflar oluşabilmektedir. Okul yapılmadan önce makro planlama ve fayda maliyet analizi yapılarak okul binalarının derslik sayısı gelecekteki ihtiyaca cevap verecek şekilde düzenlenebilir.

“Okul kütüphanesinin/kitaplığının yetersiz olması” ile ilgili olarak araştırma yapılan Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulunda 4. sınıflarda kütüphane kullanım oranı % 18,5, 5. sınıflarda kütüphane kullanım oranı % 24,33, 6. sınıflarda kütüphane kullanım oranı % 12,25, 7. sınıflarda kütüphane kullanım oranı % 71, 8. sınıflarda kütüphane kullanım oranı % 25,66’dır. ayrıca kütüphane de öğrencilerin aktif kullanabileceği internet bağlantılı bilgisayar sayısının yetersiz olduğu da göz önünde bulundurulduğunda okul kütüphanesinin öğrencilerin daha çok yararlanması için kütüphaneye internet bağlantısı olan bilgisayarlar konulması, kitap ve dergi sayısının artırılması oldukça faydalı olabilir. Ayrıca eğitim bölgesinde bulunan okullar merkezi bir okul belirleyerek “Milli Eğitim Bakanlığı Kütüphaneler Yönetmeliği” ne uygun kapsamlı kütüphaneler kurulabilir.

“Okulun güvenliğine yönelik tedbirlerin yetersizliği” ile ilgili olarak Okul-Aile Birliği desteğiyle okullara kamera sistemi kurulabilir. Ya da “İlköğretim Kurumları Yönetmeliği” hükümleri gereği gece bekçisi görevlendirilebilir.

“Dersliklerin boya-badana renginin uygun olmadığı” hususuyla ilgili olarak mutlaka uzman yardımı alınması yoluna gidilmelidir. Çünkü araştırma yapılan Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulunun bölümlerinin renkleri birbirinden oldukça farklıdır. Örneğin ek binadaki ilkokul kısmında (1-4. Sınıflarda) derslik duvarlarının tamamının pembe olduğu; 3 katlı ana binadaki ortaokul kısmında (5-8. sınıflarda) derslik duvarlarının alt kısımlarının açık yeşil, üst kısımlarının buz beyazı renginde olduğu; ilkokul kısmında koridor duvarlarının alt kısmının gri renkte, üst kısmının beyaz renkte olduğu, 1. katta koridorun alt kısmının üzerine resim yapılmış mavi renkte, üst kısmının açık sarı renginde olduğu; 2. katta koridorun alt kısmının mavi renkte, üst kısmının beyaz renkte olduğu; 3. katta koridorun alt kısmının mavi renkte, üst kısmının buz beyazı renginde olduğu buna göre renklerin öğrenciler üzerinde psikolojik etki yaptığı da göz önünde

bulundurulduğunda eğitim kurumlarında gelişigüzel renk tercihi yapılması yerine Milli Eğitim Bakanlığınca tüm Türkiye genelinde derslik renkleri konusunda ortak uygulamaya gidilmesi daha çok fayda sağlayabilir.

“Okulun tuvaletlerinin öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamadığı” ile ilgili olarak Standartlar Yönergesine göre “İlköğretim okullarında her 30 öğrenci için bir tuvalet ve bir lavabo, 30 öğretmene kadar bir tuvalet ve bir lavabo olması gerekir. Ayrıca 30’dan fazla öğretmeni olan okullarda, her 30 öğretmen için bir tuvalet ve bir lavabo daha ayrılmalıdır. Tuvalet ve lavabolar kurumda öğrenim gören kız ve erkek öğrenciler ile bayan ve bay öğretmenler için ayrı ayrı düzenlenmelidir. Okulda bedensel özürülü bireylerin kullanımına uygun şekilde düzenlenmiş bir tuvalet ve bir lavabo da bulunmalıdır” hükümleri vardır. Buna göre araştırma yapılan Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu 3 katlı ve her katta 2 tuvalet olduğu gözönünde bulundurulduğunda ve okulda 302’si kız, 195’i erkek olmak üzere toplam 497 öğrenci öğrenim gördüğünden $497/30=16,56$ yani yaklaşık olarak en az 16 tuvalete ihtiyaç bulunmaktadır. Bu nedenle okulda kız ve erkek öğrenci sayıları göz önünde bulundurularak yeniden düzenleme yapılabileceği gibi gerektiğinde ek tuvalet yapılması yoluna da gidilebilir.

“Okul binasının bölümlerinin (resim, müzik, teknoloji ve tasarım odası) yeterli olmadığı” ile ilgili olarak okullarda önceden ayrılan bu tür bölümler öğrenci derslikleri yeterli olmadığına bu bölümler genellikle dersliklere çevrilmiştir. Dolayısıyla bu durumda bazı derslerin bu bölümlerde (resim, müzik, teknoloji ve tasarım odası) işlenmesi gerekirken dersliklerde işlenmesi yoluna gidilmektedir. Ancak bu tür bölümlerin korunması ve kullanılması için okul yöneticileri ve gerektiğinde milli eğitim müdürlüğünce de tedbir alınabilir. Ya da gerektiğinde eğitim bölgesindeki diğer okulların bu tür bölümlerinden yararlanma yoluna gidilebilir.

“Okulun bölümlerinde engelli öğrencilerle ilgili düzenlemeler yapılmadığı” husuyla ilgili olarak bu tür düzenlemelerin mimari proje içersinde zaten yer alması gerekir. Çünkü ilköğretim her Türk vatandaşı için anayasal bir zorunluluktur. İlköğretim çağında engelli öğrencilerin de bulunduğu muhakkaktır. Ancak okullarda genellikle engelli öğrencilere yönelik düzenlemeler olmadığından eğitim bölgesindeki merkezi yerdeki bir ilköğretim okulunda bina bölüm ve eklentileri engelli öğrencilere yönelik hizmet verecek şekilde düzenlenerek bu öğrenciler için adrese dayalı nüfus kayıt sistemi şartı aranmaksızın yönlendirme yapılması sağlanabilir.

“Koridor genişliğinin öğrencilerin geçişi için uygun olmadığı” husuyla ilgili olarak koridorlara öğrencinin hareket imkanını kısıtlayacak gereksiz araç gereç konulmamalıdır. Çeşitli eğitsel amaçlarla koridorda sergi, belirli gün ve hafta kutlanması, pano gibi faaliyetler için kullanılsa bile daha sonra tekrar eski haline getirilmelidir. Okul yöneticileri bu konuda gerekli tedbirler alabilir.

“Dersliklerde bulunan yazı tahtasının uygun olmadığı” maddesiyle ilgili olarak dersliklerde yazı tahtası ile ön sıra ile arasındaki mesafe asgari 170 cm olmalıdır. Yazı tahtasının en arkadaki sıra ile mesafesi ise 9-11 metre olmalıdır. Bu kurala göre öğretmenler öğrencilerin görme durumlarını göz önünde bulundurarak düzenleme yoluna gidilebilir. Gerekğinde akıllı tahta uygulamasına geçilebilir.

“Okul merdiven derinliğinin uygun olmadığı” ile ilgili olarak Standartlar Yönergesine göre “ilköğretim okulu binalarının merdivenlerinin genişliği, binada bulunan öğrenci sayısı dikkate alınarak öğrencilerin aynı anda güvenli ve rahatlıkla inip çıkabilecekleri genişlikte olmalıdır. Ayrıca bedensel özürli bireyler için okulun bahçe ve bina girişi ile zemin katının merdiven bulunan bölümlerinde rampa bulundurulması gereklidir” hükmüne göre düzenlemeye gidilmelidir. Çünkü okullarda özellikle merdivenlerde öğrenci kazalarının çok olduğu göz önünde bulundurulduğunda özellikle yönetici ve nöbetçi öğretmenlerce etkin tedbirler alınması yoluna gidilebilir.

5.2. Okul Binası Dışıyla/Bahçesiyle İlgili Olarak

“Okul zilinin rahatsız edici olduğu” ile ilgili olarak ses kirliliği oluşturmayacak şekilde tedbirler alınmalıdır. Bu konuda gerektiğinde okul çevresinde bulunanların da görüşleri alınabilir. Öğrencilerin derse giriş çıkışlarında yine öğretmenlerin derse girmelerinde aynı eğitim bölgesinde farklı türde okul zili çalmaktadır. Bu konuda tüm Türkiye’deki ilköğretim okullarında birlik ve beraberliğin sağlanması için Milli Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınabilir ve gerektiğinde ortak düzenlemeye gidilebilir.

“Okul binasının dış boyasının uygun olmadığı” ile ilgili olarak ilköğretimlerde dış cephede farklı renk uygulaması vardır. Çünkü araştırma yapılan Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulunun ana binasının (ortaokul bölümünde) dış cephesinin boya renklerinin alt kısmının siyah, bunun üzerine sarı ve turuncu renkte olduğu; yine ek binanın (ilkokul bölümünde) dış cephesinin boya renklerinin alt kısmının siyah, bunun üzerinde buz beyazı renklerinin olduğu; Yine bu konuda özellikle öğrencilerin psikolojik durumları da göz önünde bulundurularak renk

seçimine gidilebilir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığınca Türkiye genelinde ortak renk uygulamasına gidebilir böylelikle renk kirliliğinin ve keyfiyetin önüne geçilmiş olur.

Araştırmadan elde edilen tüm bulgular sonucunda; 4-8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından değerlendirilmesine ilişkin öğrencilerin okul binalarıyla ilgili olarak görüşlerinin “yetersiz” düzeyde kaldığından okul binası yapılırken tip proje yerine, “Okullar Hayat Olsun” projesi esasları da dikkate alınarak ve coğrafi şartlar da göz önünde bulundurularak makro planlama yapılmak suretiyle her türlü değişikliklere (öğrenci artması, öğrenci azalması, öğretmen azlığı, iç göç, dış göç, engelli öğrenci, teknolojik gelişmeler, çevre, uzaklık, yakınlık, taşınmalı olma, okul kapanması) uygun esnek mimari tarz düşünülmelidir. Çünkü okul binaları yapıldıktan sonra binada değişiklik yapılması (ek derslik, yemekhane, kantin, spor salonu, öğrenci soyunma odası, bilişim teknolojileri sınıfı, laboratuvar) çoğu zaman ihtiyacı karşılamamakta, eğitim ve öğretimi aksatmakta ayrıca doğal afetlere karşı da risk faktörünü arttırmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akar, V. R. ve Sadık, F. (2003). “İlköğretim Okul Binalarının Fiziksel Açından Değerlendirilmesi” *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 28 (130):16-23.
- Akçay, R. C. (1997).“Fiziksel Mekan ve Okul Kültürü”,*Çağdaş Eğitim Dergisi*,22(236):23-30.
- Kubat, A. (2010) Emirdağ Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu Tarihçesi, <<http://okulweb.meb.gov.tr/03/08/433114/>> (Erişim tarihi:17.09.2010).
- Barker, L. L. (1982). *Communication in The Classroom*, Prentice Hall Inc. Englewoods Cliffs.
- Başar, H. (1999). *Sınıf Yönetimi*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Başar, M. A. (2003). *İlköğretim Kurumlarının Olanakları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi,
- Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Başaran, İ. E.(1982). *Temel Eğitim ve Yönetimi*, Ankara: AÜ. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Benjamin, L. T. (1991). “Personalization And Active Learning in The Large Introductory Psychology Class”, *Dissertation Abstracts International*. 53 (2): 68-73.
- Cangelosi, J. S. (1988). *Classroom Management Strategies*, New York: Longman Inc.
- Cilve, N. (2006). *İlköğretim ve Lise Eğitim Binalarının Kullanıcı Gereksinimlerinin ve Fiziksel Mekan Özelliklerinin Bina Değerlendirme Yöntemi İle Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü: Adana.
- Çabuk, G. (2006). *İlköğretim Binalarının Renk Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü: Adana.
- Ergen, Y. B. (1986). *Bina Bilgisi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Gürol M. ve Gök H. (2002) “Zaman ve Ergonomik Açından İlköğretim Okul Binalarının Kullanım Durumu”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (2): 263-273.
- Halis, M. (2000). “İş yaşamında Kalite Açısından Çalışma Ortamında İnsan Renk Etkileşimi” *Verimlilik Dergisi*. Milli Produktivite Merkezi Yayınları. 2, 64-68.
- Harder, H. (1990). “A Critical Look At Reduced Class Size”, *Contemporary Education*, 62(1): 28-30.
- Hataway, W. E. (1987). “Light, Colour And Air Quality: Important Elements Of The Learning Environments”, *Education Canada*. Fall/Automne, 35-44.
- Hull, J. (1990). *Classroom Skills Teacher Guide*, London: David Fulton Publication.

- Işıkoğlu, Y. E. (2007). *Hakkari İlinde Bulunan YİBO'ların Olanakları ve Sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, *Resmi Gazete*, (30.3.2012 tarih ve 6287 sayılı Kanun).
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1961). *222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu*, 12.1.1961 tarih ve 10705 sayılı Resmi Gazete.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1993). *Kalkınma Planlarında Eğitim*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2003). *İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*, 27.08.2003 tarih ve 25212 sayılı Resmi Gazete.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2010). *Milli Eğitim İstatistikleri(Örgün Eğitim 2009-2010)*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011a). *Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi*, 17.02.2011 tarih ve 1243 sayılı Resmi Yazı.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011b). *Okullar Hayat Olsun Projesi* (MEB, Orman Su İşleri Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği, Gönüllü Katılımcılar ve Belediyeler arasında imzalanan 13 Aralık 2011 tarihli protokol).
- Surlu, B. A ve Güler, Ç. (2002). "Ergonomi ve Çocuk", *Standart:Ekonomik ve Teknik Dergi*, 40 (481), 70-73.
- Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2010). "Eğitim-Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan", *Milli Eğitim Dergisi*, 153-154, 18-36.
- Ulusoy, A. (2006). *Kaynaştırma Eğitimi Kapsamında Eğitim Yapılarında Engellilerin Kullanımına Yönelik Mimari Düzenlemeler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Uz, H. M. ve Sur, H. (1997). "Çocuk ve Çevresi", *Standart:Ekonomik ve Teknik Dergi*, 36 (426):76-81.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2005). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Ankara: Detay Yayınları.
- Yılmaz, A. (2010). "İlköğretimde Fayda-Maliyet Analizi", *Milli Eğitim Dergisi*, 39 (188),7-18.
- Yılmaz, A. (2012). "Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Sorunlarının Öğrenci Algılarına Göre Değerlendirilmesi" *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (3):659-679
- Wood, G. H. (1992). *Schools That Work*, New York: Dutton Book.